

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1931.

Andra kammaren.

Nr 34.

Fredagen den 8 maj.

Kl. 4 e. m.

Förhandlingarna leddes vid detta sammanträde av herr förste vice talmannen.

§ 1.

Justerades protokollet för den 2 innevarande maj.

§ 2.

Herr statsrådet *Gyllenswärd* avlämnade Kungl. Maj:ts proposition, nr 219, angående medverkan från svensk sida till en brobyggnad mellan Rügen och tyska fastlandet.

Denna proposition bordlades.

§ 3.

Herr förste vice talmannen gav nu på begäran ordet till

Chefen för justitiedepartementet herr statsrådet **Gärde**, som anförde: Herr talman! Med andra kammarens begivande har herr Ward till mig framställt följande frågor:

1) fortgår alltjämt det utredningsarbete angående nya fiskerätsbestämmelser för rikets ostkust, som riksdagen gjort framställning om och som Kungl. Maj:t genom vederbörande statsråd vid olika tillfällen förklarat sig vilja på allt sätt befrämja;

2) om så är fallet, när kan förslag i ämnet vara att förvänta, och finnes det utsikter för, att inomskärsfisket, enkannerligen strömmingsfisket, i Östergötlands län kan, vad på regeringen ankommer, vid första härefter framkommande förslag i ämnet bli föremål för reglering i överensstämmelse med av kammarkollegium föreslagna regler?

Innan jag närmare ingår på de av interpellanten framställda frågorna, torde jag få lämna en kortfattad redogörelse för det under senare år bedrivna utredningsarbetet rörande fiskerätsförhållandena vid våra kuster och i anledning härav vidtagna lagstiftningsåtgärder.

Sedan med föranledande av vissa framställningar, däribland från fiskare i Östergötlands län, kammarkollegiet erhållit uppdrag att verkställa utredning angående fiskerätsförhållandena vid rikets kuster samt sådan utredning verkställt av kammarrådet A. W. Dufwa, framlade kollegiet den 27 augusti 1924 förslag till lag om ändring i vissa delar av lagen den 27 juni 1896 om rätt till fiske. Detta förslag avsåg huvudsakligen att till den egentliga fiskarbefolkningens förmån inskränka den strandägares i vissa fall tillkommande ensamrätten till fiske. Den viktigaste ändringen innebar, att strandägares ensamrätt inomskärs skulle begränsas i överensstämmelse med vad som gällde för

Svar å interpellation.

Svar å interpellation.
(Forts.)

strandägare utomskärs eller alltså till det vatten, som finnes till och med 180 meter från det ställe invid stranden, där stadigt djup av två meter vidtager. I övrigt gingo ändringarna i huvudsak ut på att i lag stadfästa på grund av lokala sedvänjor rådande förhållanden och att i vidgad omfattning tillerkänna sedvanan rättslig betydelse.

Efter det yttranden av myndigheter och andra avgivits över förslaget, blev detsamma föremål för övervägande inom justitiedepartementet. Därvid fanns förslaget icke ägnat att tjäna till utgångspunkt för lagstiftning annat än beträffande rikets västra kust. Men ej ens beträffande denna kust var det möjligt att utan ytterligare utredning komma till ett säkert resultat. Utredningen måste sålunda fullständigas på flera punkter, och först sedan detta skett kunde proposition föreläggas riksdagen år 1928 beträffande Göteborgs och Bohus samt Hallands län och år 1930 beträffande Skånes västra kust. Därmed har fisket med vissa undantag helt frigivits, i fråga om de två nämnda länen med rörlig redskap och beträffande Skånes västra kust med både rörlig och fast redskap. Ehuru de sålunda genomförda ändringarna i det stora hela allenast avsågo att anpassa lagreglerna på förevarande område efter de faktiskt rådande förhållandena, befanns dock nödigt att genom särskilda bestämmelser angående ersättning av statsmedel tillgodose ägare av sådana stränder, där undantagsvis något sedvanemässigt fritt fiske ej funnits. Detta skedde genom samtidigt antagen lagstiftning om ersättning till strandägare för mistad fiskerätt.

Redan vid utarbetandet av 1928 års proposition framstod det klart, att i fråga om ostkusten svårigheterna att åstadkomma en för både strandägarna och de fiskande tillfredsställande lösning vore vida större. Den av kammarrådet Dufwa verkställda utredningen syntes sålunda giva vid handen, att å ostkusten i motsats till å västkusten de fiskande icke kunde åberopa någon mera allmänt gällande sedvana att få utöva en så vidsträckt fiskerätt, som en lagändring i anslutning till kammarkollegiets förslag skulle medföra. Vid sådant förhållande och då för övrigt 1896 års lag ej tillerkände sedvanan i dessa landsdelar någon rättslig betydelse med avseende å vattnet inom skären, måste andra vägar prövas för att nå ett tillfredsställande resultat. En än grundligare undersökning på ort och ställe syntes sålunda ofrånkomlig, innan frågan kunde underställas riksdagen.

Spörsmålet om fiskerättsförhållandena på ostkusten bragtes emellertid under 1928 års riksdags prövning genom en av interpellanten m. fl. i andra kammaren väckt motion (nr 304), vari hemställdes, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om fortsatt och skyndsamt utredning samt framläggande av förslag angående ändrade bestämmelser om fiskerätten i rikets östra delar med särskilt aktgivande på strömmingsfisket i Bråviken. I motionen gjordes gällande, att förhållandena rörande strömmingsfisket i Bråviken vore sådana, att detta fiske borde göras fritt även inomskärs med undantag för det område, som från två meters stadigt djup sträckte sig ut 180 meter.

Jordbruksutskottet (utl. nr 33) erinrade i denna fråga, att vissa stridigheter rörande rätten till fiske på ostkusten på senare tid förekommit, och framhöll, att överväganden från statsmakternas sida i syfte att söka åvägabringa en reglering av förhållandena på området, syntes vara påkallade. I likhet med motionärerna hade utskottet ansett framställning härom böra göras hos Kungl. Maj:t. Utskottet förutsatte, att vid utredningen, som borde begränsas till att avse strömmingsfisket med skötar och vinternot, jämväl strandägarnas berättigade intresse i denna sak skulle bli vederbörligen beaktat. Utskottets hemställan gick ut på, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning i syfte att klarlägga, vilka åtgärder vore erforderliga för reglerande av förhållandena rörande strömmingsfisket med skötar och vinternot

å vissa delar av rikets ostkust, samt att Kungl. Maj:t måtte för riksdagen framlägga de förslag, vartill utredningen kunde giva anledning.

Utskottets hemställan bifölls av riksdagen.

Såsom framgår av den nu lämnade redogörelsen har under en följd av år bedrivits ett omfattande utredningsarbete med avseende å fiskerättsförhållandena vid våra kuster. Resultat härav har ock vunnits beträffande västkusten, i det att fiskerätten därstädes reglerats genom nya, åren 1928 och 1930 träffade bestämmelser.

Vad åter angår ostkusten har något förslag i ämnet ännu icke kunnat framläggas. Härav må dock ingalunda dragas den slutsatsen, att frågan icke ägnats uppmärksamhet. Spörsmålet har vid olika tillfällen ingående övervägts inom justitiedepartementet. Och för mig har det framstått såsom en angelägenhet av stor vikt att en reglering av fiskerättsförhållandena på denna kust åstadkommes. Att något direkt resultat likväl icke framkommit har närmast sin grund i, att det såsom redan framhållits funnits oundgängligen nödigt att i åtskilliga hänseenden fullständiga den av kammarrådet Dufwa verkställda utredningen och att stora svårigheter mött att bedöma, efter vilka riktlinjer och i vilken ordning en sådan ny undersökning lämpligen skall bedrivas. Emellertid har jag redan vidtagit åtgärder i syfte att undersökningar på ort och ställe av fiskeförhållandena å olika delar av ostkusten skola komma till stånd instundande sommar. Det är min förhoppning att efter denna undersöknings verkställande en tillfredsställande lösning av förevarande fråga skall kunna ernås. Att för närvarande göra något bestämt uttalande, när förslag i ämnet kan föreläggas riksdagen, låter sig dock knappast göra, lika litet som det nu är möjligt att yttra sig om vilka bestämmelser i ämnet, som kunna finnas böra träffas. Uppenbarligen bör dock arbetet bedrivas med all skyndsamhet och strävandena gå ut på att uppnå sådant resultat, att fiskarbefolkningens befogade intressen i möjligaste mån tillgodoses utan att därmed strandägarnas rätt trädes för nära.

Härpå yttrade:

Herr Ward: Herr talman! Då jag nu går att till herr statsrådet och chefen för justitiedepartementet framföra mitt vördsamma tack för det svar, som han här har lämnat på min interpellation, så kan jag av svaret att döma göra det i den säkra förvisningen om att den sak, som jag tillätit mig bringa på tal, vilar i goda händer. Ja, vilar är kanske icke rätta uttrycket, därför att det av herr justitieministerns svar tydligt framgår, att regeringen ägnat denna enligt min mening mycket betydelsefulla fråga sin uppmärksamhet och att regeringen nu också ämnar på ort och ställe göra vissa kompletterande undersökningar. Jag vill emellertid erinra om, och det gjorde ju för övrigt också herr statsrådet nyss, att ganska ingående undersökningar angående denna sak ha verkställts, och den utredning, som på sin tid gjordes av kammarrådet Dufwa, gav, enligt vad det vill synas, vid handen, att en reform snarligen var av behovet påkallad.

Med hänsyn till frågans nuvarande läge skall jag icke upptaga kammarens tid med någon rekapitulation av frågans utveckling och de strider och tvistigheter, som ha förekommit angående fiskerätten där nere. Jag vill i stället desto kraftigare understryka, att det krav, som jag här gjort mig till tolk för och som den icke strandägande fiskarbefolkningen vid upprepade tillfällen fört fram, avser ingalunda någon allmän reglering av fiskerätten; man har i stället inskränkt sig till att fordra en partiell reglering, en reglering av strömmingsfisket. Genom denna begränsning borde den önskade reformens genomförande kunna påskyndas.

Det bör också i detta sammanhang erinras om att det ingalunda enbart är

Svar å interpellation.
(Forts.)

Svar å interpellation.
(Forts.)

den icke strandägande fiskarbefolkningen, som har framställt detta krav, utan även strandägande fiskare ha ställt sig bakom detsamma, vilket jag också tillät mig framhålla i min interpellation. Jag har själv haft tillfälle att närvara vid ett möte med fiskare i en av Östergötlands skärgårdssocknar, och av de ungefär hundra personer, som där voro närvarande, voro icke mindre än ett trettiotal strandägande strömmingsfiskare. Det är också alldeles uppenbart, att i detta fall kunna de strandägande och de icke strandägande fiskarna samverka, ty strömmingsfisket skiljer sig i hög grad ifrån det vanliga s. k. fjällfisket. Det måste finnas tillgång till betydligt vidare vattenområden för strömmingsfiskarna än för fiskare, som bedriva annat fiske. Därför sammanfalla den icke strandägande fiskarbefolkningens och de mindre strandägande strömmingsfiskarnas intressen på denna punkt.

Jag skall icke heller nu inlåta mig på frågan om sedvanerätten och hur folket i dessa bygder bedömer den frågan. Det har ju visat sig genom ett utslag i högsta domstolen, att denna sedvanerätt är juridiskt sett en mycket bräcklig grund för fiskarbefolkningens utkomstkamp, men det bör tillfogas, att enligt gängse folkuppfattning föreligger dock en sådan sedvanerätt.

Efter vad jag nu anfört har jag endast att ge uttryck åt den förhoppningen, dels att undersöknings- och utredningsarbetet må bedrivas med största möjliga skyndsamhet, dels att ett för alla parter rättvist resultat må kunna vinnas. Den princip, som kammarrådet Dufwa på sin tid anvisade, synes utgöra en mycket god grund för den blivande reformen.

§ 4.

Svar å interpellation.

Chefen för socialdepartementet herr statsrådet **Larsson**, som härefter erhöll ordet, anförde: Herr förste vice talman! Med andra kammarens tillstånd har dess ledamot herr Öhman till chefen för socialdepartementet framställt följande spörsmål:

1) Anser statsrådet de av myndigheterna i Halmstad vidtagna åtgärderna stå i överensstämmelse med den så många gånger proklamerade satsen om statsmakternas neutralitet i arbetskonflikter?

2) Om så icke är fallet, är det att förvänta, att statsrådet vidtager åtgärder för återkallandet av polisförstärkningen och militärkommenderingen till Halmstad för att därigenom undanröja de provocerande arbetsköparna-myndigheternas stöd i den pågående konflikten?

I anledning av denna interpellation, vilken föranletts av vissa tilldragelser i samband med en numera bilagd arbetskonflikt i Halmstad, får jag anföra följande.

Det är en av samhällets angelägnaste uppgifter att tillse, att den allmänna ordningen upprätthålles, ävensom att de enskilda medborgarna icke skadas till liv och lem och att deras egendom icke utsättes för åverkan. Att denna uppgift behörigen fullgöres är av intresse icke blott för samhället i dess helhet utan i lika hög grad för alla grupper av dess medlemmar och således, bland annat, för arbetarna lika väl som för arbetsgivarna. Från det sålunda anförda kan undantag själfvallet icke medgivas för det fall att uppkomna eller befäradade oordningar direkt eller indirekt stå i samband med tvister på arbetsmarknaden.

Uppgiften att sörja för ordningens upprätthållande hava de olika vederbörande samhällsorganen — statliga såväl som kommunala — till skyldighet att fullgöra med alla de medel, som lagligen stå till deras förfogande. Vad som under den senaste tiden i sådant hänseende åtgjorts i Halmstad har enligt den uppfattning vartill jag efter undersökning av sakhållandena kommit, icke gått utöver vad som sålunda varit vederbörandes rätt och plikt. Härefter ligger

också, att enligt min mening någon avvikelse från neutraliteten i den bakomliggande arbetskonflikten icke förekommit.

*Svar å interpellation.
(Forts.)*

Vidare yttrade:

Herr Öhman: Herr talman! Jag ber först att till herr statsrådet och chefen för socialdepartementet få framföra ett tack för att han icke följt vissa råd att inte besvara min interpellation. Beträffande det korta svarets innehåll skall jag också lika villigt erkänna, att detsamma icke innehöll några för mig överraskande uppgifter. Det är endast en officiell bekräftelse på vad vi kommunister alltid ha hävdat, nämligen att talet om statsmakternas neutralitet i arbetskonflikter endast är en grov osanning. Det är ett puder i ansiktet på arbetarklassen i avsikt att skymma dess blick, så att den icke skall se det faktum, att statsmakterna i den kapitalistiska staten endast äro ett organ i händerna på de egendomsägande, i händerna på utsugarna. Det är därför ur arbetarklassens synpunkt ett visst värde att ännu en gång få detta faktum offentligen bekräftat, och i det avseendet måste jag säga, att herr socialministerns svar är fullständigt och tillräckligt klargörande.

Herr socialministern framhöll, »att det är en av samhällets angelägnaste uppgifter att tillse, att den allmänna ordningen upprätthålles, ävensom att enskilda medborgare icke skadas till liv och lem». Utan att här närmare ingå på frågan om vad vederbörande mena med allmän ordning i detta sammanhang, måste jag dock fråga herr socialministern, om han således anser, att det ingår i denna ordnings upprätthållande att strejkbrytare, som fallet var bland annat under Halmstadskonflikten, i strid med gällande förordningar, utrustas med skjutvapen och ammunition. Jag förutsätter, att det ingalunda för myndigheterna var obekant, att så var fallet. Den saken har upprepade gånger offentligt påtalats i pressen. Det är desslikes offentligt klarlagt, att man här i Stockholm har stora byråer, centrala samlingsplatser för strejkbrytare, varifrån man förser dem med vapen och ammunition. Från dessa byråer förseddes också brytarna i Halmstad med vapenutrustning i sin kamp på arbetsköparnas sida mot arbetarna i Halmstad, vapen, som av strejkbrytarna användes så att beteckningen mordförsök mot arbetare har fullt berättigande. Det är också klarlagt, att från strejkbrytarnas logementsfartyg den 23 sistlidne april skarpa skott lossades emot nära vid platsen samlade arbetare, varvid icke mindre än tre arbetare träffades och sårades. Detta har fått försiggå utan att myndigheterna på något sätt ingripit för att sätta stopp för brytarnas framfart eller för att ställa våldsmännen till ansvar för begångna övergrepp och förbrytelser. Den omständigheten, att detta har kunnat försiggå utan hinder från den s. k. ordningsmakten, är sannerligen belysande för arten av den ordning, som staten finner det vara sin uppgift att övervaka och upprätthålla. Det förefaller mig, som om t. o. m. herr socialministern skulle nödgas medge, att detta är ett något underligt sätt att övervaka, »att de enskilda medborgarna icke skadas till liv och lem», såvida icke herr socialministern med enskilda medborgare menar enbart strejkbrytare och arbetsköpare, och att strejkande arbetare äro ställda utanför lagen vid dylika tillfällen.

När man nu emellertid ser vad som förekommit under denna konflikt och myndigheternas ställningstagande till densamma och nu senast även regeringens ställningstagande, då framstår det fullt klart, att vederbörande myndigheter icke ämna vidtaga några åtgärder för att rensa strejkbrytarnästena och förhindra, att vapen sättas i händerna på t. o. m. rent kriminella individer, som med polismaktens tysta medgivande få använda dem mot strejkande arbetare. Återstår då således ingen annan utväg än att arbetarna måste vidtaga de rensningsåtgärder, som här erfordras. Det nuvarande tillståndet kan helt enkelt

Svar å inter-
pellation.
(Forts.)

icke få fortgå. Bara under vinterns lopp ha strejkbrytare hunnit uppträda vid en rad arbetsplatser. Överallt har man uppträtt övermodigt och provocerande. De ha varit beväpnade samt haft myndigheternas skydd. Några efterräkningar för av brytarna begångna övergrepp har det icke blivit. De få fara fram fullständigt efter behag. I Halmstad skjuta de värda gossarna skarpt och såra tre arbetare. Ingen undersökning göres från myndigheternas sida. I Laholm leva brytarna rövare, så att arbetare t. o. m. måste hjälpa polisen att få de värsta bråkmakarna i finkan och i övrigt skydda polisen mot överfall från strejkbrytarna. Vederbörande myndigheter fortsätta emellertid att blunda. Från strejkbrytarbyråerna bl. a. den här vid Vasagatan i Stockholm utrustas brytaregarderna med skjutvapen, men myndigheterna gör ingen ansats för att förhindra trafiken. Under sådana omständigheter måste det bli de fackliga arbetarorganisationernas uppgift att själva utföra det rensningsarbete, som här är erforderligt.

Det är emellertid icke nog med att myndigheterna ge sitt tysta medgivande till att beväpnade strejkbrytare få uppträda på arbetsplatserna under konflikter, vilket utgör en ständig fara för arbetarna, utan därtill kommer, att man kommenderar polismakten till skydd för strejkbrytarna och till skydd för arbetsköparna i deras kamp mot arbetarna. Halmstadskonflikten är ett utomordentligt belysande exempel i detta avseende. Först tvingas arbetarna ut i öppen konflikt på order av Svenska arbetsköparföreningen, vilken ju förbjöd sina medlemmar i Halmstad att underskriva den av vederbörande parter vid förhandlingar träffade uppgörelsen. Arbetarna tvingades således ut i konflikten. Denna började den 9 februari och fortgick ända till långt in i april månad utan att något som helst moment inträffade, som gjorde det möjligt för myndigheterna att tala om »oroligheter». När så arbetsköparna funno, att man icke med den gamla vanliga och ofta använda taktiken att svälta ut arbetarna syntes kunna uppnå något resultat, rekvirerades strejkbrytare, som logerades in i fartyg därnere i hamnen. Omedelbart efter brytarnas ankomst och omedelbart efter myndigheternas åtgärd att fridlysa arbetsplatsen och dess närmaste omgivning började också tack vare brytarnas framfart de s. k. oroligheterna att uppstå. Men vad göra nu vederbörande »ordningens upprätthållare». Jo, i stället för att i från platsen avlägsna just de element, som förorsakade folksamling och demonstration, nämligen strejkbrytarna, rekvirerade man polisförstärkning, som genast vid sin ankomst var redo att ställa sig sida vid sida med strejkbrytare och arbetsköpare mot arbetarna. Men icke nog med detta, utan såsom jag redan i min interpellation påtalat, rekvirerade man också militär att ställas på arbetsköparnas sida i denna kamp. Här bekräftas alltså i handling på ett tydligt och klart sätt den uppfattning, som vi kommunister alltid ha hävdat beträffande militärväsendet i ett kapitalistiskt land, nämligen att dess största och förnämsta uppgift är att slå vakt om arbetsköparnas och kapitalisternas möjligheter att för sina intressen kunna exploatera icke bara landets naturrikedomar utan också de egendomslösa arbetskraft. Detta är alltså den verkliga innebörden av statsmakternas »neutralitet» i arbetskonflikter. Att vederbörande arbetsköpare också för sin del förstå, att uppskatta den sortens neutralitet, därom får man bl. a. ett livligt intryck av en artikel införd i Nya Dagligt Allehanda för den 26 april i år, vari det bl. a. heter att »kulsprutor och revolverar tala ett språk, som också kommunisterna» — bör här läsas arbetarna — »förstå». Det är klara verba, och jag hoppas livligt, att arbetarna för sin del för kommande strider skola förstå, att på ett riktigt sätt uppskatta uttalandet. Under en debatt här i kammaren vid 1929 års riksdag i anledning av en utav den kommunistiska gruppen framförd motion, vari krävdes, att riksdagen skulle utfärda förbud mot att kommendera militär till blockerade arbetsplatser, framhölls utav flera talare, och jag vill minnas också

utav herr Hansson i Stockholm, att efter genomförandet av 1925 års härordning var det omöjligt för arbetsköparna eller någon part att kommendera ut militär vid arbetskonflikt. Händelserna under de senaste veckorna i Halmstad vederlägga på ett eftertryckligt sätt dessa uttalanden. Kvar står endast det enkla faktum, att samhällets såväl polis- som militärmakt står till arbetsköparnas förfogande i deras kamp mot arbetarna. Detta är, som jag tidigare sagt, den reella innebörden av statsmakternas neutralitet. När sålunda förhållandena utvecklats på detta sätt, är det självklart, att från arbetarnas sida måste kravet på skapandet av egna värnorganisationer framväxa, värnorganisationer, som kunna skydda dem mot överfall från såväl med vapen utrustade strejkbrytare som från provocerande polis- och militärmakt, vilken hålles i beredskap mot dem. Samtidigt härmed är det också nödvändigt, att arbetarklassen med större kraft än hittills inriktar sin kamp mot den nuvarande kapitalistiska samhällsordningen och som ett led i denna kamp kräver avskaffande av den nuvarande reaktionära polislagen, som faktiskt har upphöjt strejkbrytarepolisen till en laglig institution. Därjämte måste också arbetarna i samma syfte gå in för att med kraft bekämpa det nuvarande militärväsendet. Arbetarna måste med andra ord lära sig förstå — det blir en av lärdomarna från Halmstadskonflikten — nödvändigheten av att ur arbetsköparnas händer vrida de vapen, som nu riktats mot dem.

Svar å interpellation.
(Forts.)

Herr **Lindqvist** i Halmstad: Herr talman, mina herrar! I fråga om de vapen, varom herr Öhman här nyss har talat, skall jag nu icke yttra mig, då jag förmodar att myndigheterna såväl i Halmstad som här i Stockholm ha sin uppmärksamhet fäst på denna sak och komma att företaga en noggrann undersökning om huru det förhåller sig därmed.

Det må tillåtas mig, att jag vid ett tillfälle som detta yttrar några ord, då de händelser, varom här är fråga, ju tilldragit sig i min hemstad och i min valkrets. Jag vill då först säga, att det är att beklaga, att en arbetskonflikt i våra dagar skall medföra sådana tråkigheter som de, vilka under senaste hälften av förra månaden förekommit i Halmstad. Vad som där tilldragit sig är något, som numera lyckligtvis mycket sällan förekommer. Vi hade väl trott litet var, att sådana händelser tillhörde en förgången tid, och att vi numera icke skulle behöva se något dylikt. Under samma tid som brädgårdsarbetarkonflikten i Halmstad pågick, pågick som bekant även en annan, en storkonflikt, nämligen textilkonflikten, och i denna voro flera hundra av Halmstads arbetare indragna. Men trots att så många voro indragna i denna konflikt, förekom icke den minsta tillstymmelse till oro vare sig på det ena eller det andra stället. När det nu kom att bli sådan oro i anledning av brädgårdsarbetarkonflikten i Halmstad, är det tydligt, att något särskilt föranlett detta förhållande. Det är väl icke möjligt att fullt exakt angiva, vad som varit den särskilda orsaken, då man icke varit indragen i konflikten och ej heller varit i tillfälle att vistas på platsen.

Det är naturligtvis icke min mening att under de minuter, som jag kan taga i anspråk här, taga upp och redogöra för brädgårdsarbetarkonflikten i Halmstad, men jag nödgas dock, för att jag skall komma dit jag vill komma, ge en kortare relation av densamma. Det avtal, som var upprättat mellan arbetare och arbetsgivare, hade av båda parterna uppsagts. Arbetarna hade begärt en förhöjning av timlönen från 1 krona 5 öre till 1 krona 20 öre samt smärre förändringar i de allmänna bestämmelserna. Arbetsgivarna å sin sida ville ha timlönen reducerad ned till 90 à 70 öre. Då detta arbete, som är av säsongnatur, vid normal arbetstillgång icke gav arbetarna högre inkomst än mellan 1,600 och 2,000 kronor om året, ansågo sig arbetarna ha särskild anledning att motsätta sig de lönereduceringar, som arbetsgivarna ifrågasatte.

Svar å inter-
pellation.
(Forts.)

Underhandlingar mellan parterna fördes vid fem olika tillfällen och slutligen framlade förlikningsmannen ett medlingsförslag, vari timpenningen fastställdes till 1 krona 10 öre. Detta medlingsförslag godkändes av arbetarna. Endast i fråga om olycksfallsersättningen yrkade arbetarna en viss jämkning i det medlingsförslag, förlikningsmannen hade framlagt. Arbetsgivarna däremot förkastade förlikningsmannens förslag och i skrivelse till fackföreningen meddelades att fr. o. m. viss datum komme lönerna att sänkas med 5 resp. 15 öre i timmen. Det var vid detta tillfälle, när arbetarna fingo detta ultimatum ifrån sin arbetsgivare, vilket inom parentes sagt skedde mitt under pågående förhandlingar, som de nedlade arbetet och öppen konflikt utbröt. Arbetsgivarna synas ha satt sig i sinnet att arbetarna skulle kuvas, att de skulle svältas, intill dess de blevo medgörliga. I detta syfte skulle som så många gånger sker strejkbrytare anskaffas, vilka skulle upptaga brädgårdsarbetarnas arbete. Det var nu, när arbetsgivarna skulle anskaffa strejkbrytare, som de vände sig till myndigheterna och begärde deras stöd och hjälp i form av fridlysning av det område, där strejkbrytaren skulle utföra arbetet. Myndigheterna biföllo arbetsgivarnas begäran om fridlysning och därigenom kommo de — det är min bestämda uppfattning — när nu tidigare inga oroligheter förekommit, att ta parti för arbetsgivarna mot arbetarna. Inga störande uppträden hade förekommit, som enligt min uppfattning kunde ha givit myndigheterna tillräcklig anledning att så där utan vidare rusa åstad och bifalla arbetsgivarnas begäran. Man hade vid detta tillfälle så bråttom, att man icke hann att tillräckligt utreda frågan, vilket ju visar sig därav, att strax efter det den första fridlysningskungörelsen blivit uppsatt, jag tror det var dagen eller ett par dagar därefter, kom det upp ett nytt anslag, och det gamla revs ned. Myndigheterna, som utfärdat fridlysningen, måste ändra på den, så att det blev ett område inom det först fridlysta, som fridlystes. Man hade tagit till litet för stort. Här kan tillämpas det gamla ordspråket, som säger, att när katten är borta, dansa råttorna på bordet. Jag tror, att detta ordspråk är tillämpligt på myndigheterna i Halmstad vid detta tillfälle. Hade till exempel länets hövding varit hemma vid det tillfälle, när fridlysningsbegäran behandlades, så har jag någon anledning att tro, att ingen fridlysning kommit till stånd vid det tillfället. Men länets hövding var icke hemma utan vistades i en annan av länets städer vid det tillfället.

Genom denna fridlysning, som nu kom till stånd, hade man tänt, som man brukar säga, en brandfackla. Denna fridlysning blev en fackla, som kom att föranleda och förorsaka mycket tråkigheter sedan. Ty säga vad man vill: arbetarna komma aldrig att förstå, att fridlysning, när inga oroligheter förekommit, står i god överensstämmelse med myndigheternas neutralitet vid arbetskonflikter. Att inga oroligheter vid den tidpunkten förekommit, framgår också bland annat av det svar, som hamnstyrelsens ordförande gav på en interpellation, som riktades till honom i Halmstads stadsfullmäktige. Jag var själv med på och hörde på det sammanträde, då interpellationen riktades till honom. Men han var icke i tillfälle att omedelbart svara utan gjorde det senare vid ett sammanträde längre fram. Denna interpellation, som riktades till honom, var, huruvida han av eget initiativ eller efter samråd med hamnstyrelsens ledamöter tillstyrkt den av trävaruexportörerna begärda fridlysningen. Han svarade, att han på framställning av trävaruexportörerna och med hänsyn till situationen i hamnen personligen i egenskap av ordförande i hamnstyrelsen tillstyrkt fridlysningen. Han bar sålunda ensam ansvaret för tillstyrkandet. Motivet för att framställningen tillstyrkts var, att trävaruexporten i hamnen, som under mars månad brukar vara som livligast, fullständigt avstannat, och han hade därför ansett det vara hans skyldighet att medverka till, att de, som ville arbeta, finge göra detta.

Det finnes sålunda i interpellationssvaret icke ett ord, som ger uttryck för uppfattningen, att oroligheter förekommit. Hamnstyrelsens ordförande var bekymrad — det kunna vi väl förstå — över att just vid den tidpunkten, då utskeppningen brukar vara stor, var den så gott som ingen. Men att det var så var icke arbetarnas skuld. Arbetarna hade godtagit förlikningsmannens förslag, men arbetsgivarna hade avvisat detsamma.

Mot bakgrund av detta yttrande av hamnstyrelsens ordförande har jag svårt att förstå, att myndigheterna så brådstörtat beslöto om fridlysningen. Jag förmodar, att när denna fridlysning har beslutits, så har man haft att tillgå ordningsstadgan för rikets städer. I denna stadga heter det i § 20, att om det är erforderligt så kunna bestämmelser av den art, som det här är fråga om, utfärdas. Men om jag läser rätt, så skola, när magistraten gör en sådan framställning, stadsfullmäktige först höras. Nu skulle man väl säga, om någon skulle svara på detta, att man icke har använt sig av 20 paragrafens bestämmelser, utan man har gått till 21 paragrafen, där det är fråga om tillfällig fridlysning och tillfälliga åtgärder och då kan man gå till väga på detta sättet. Ja, det där blir naturligtvis en omdömesfråga. Men när man vet — och den vetskapen och erfarenheten hava vi ju alla — att en fridlysning är ganska äventyrlig, då hade, kan man säga, det varit fördelaktigt och klokt, om, innan fridlysningen kom, stadsfullmäktige blivit hörda över densamma.

I Halmstads stadsfullmäktige, där för närvarande majoriteten utgöres av socialdemokrater, har man också avlämnat protest mot denna fridlysning. I denna protest heter det: »Den socialdemokratiska stadsfullmäktigegruppen, som representerar en stor majoritet av valmän i Halmstad, uttalar härmed en bestämd protest mot myndigheternas tillvägagångssätt att fridlysa visst område vid hamnen, varigenom svårigheter beredas för arbetarna att skaffa sig arbete vid området i fråga.» Jag vill visst icke påstå, fast det skulle kunna ligga nära till hands, att myndigheterna uraktlåtitt att höra stadsfullmäktige, då de visste, att majoriteten bestod av socialdemokrater. Men jag vill säga, att icke minst därför, att den bestod av socialdemokrater, så skulle det, om man velat gagna lugnet och freden i staden, stått klart för myndigheterna, att det varit bäst, om man här satt dessa arbetarrepresentanter i tillfälle att yttra sig.

Det visade sig också sedan, när oroligheterna voro som störst, att det var en av socialdemokraterna där nere — icke nu stadsfullmäktig men som varit det till och med föregående år — som blev den, som under den kanske svåraste situationen lyckades att rädda mycket, som eljest icke skulle kunnat räddas.

När jag var hemma under påskferierna, så hölls det där en demonstration med stor anslutning. Efter det föredrag, som då hölls, beslöts det att göra ett uttalande, en framställning, som några personer fingo i uppdrag att fram-bära till länets hövding. Jag var också med i denna deputation. När vi kommo till länets hövding och framförde vårt ärende och när vi hemställde till honom att taga under övervägande att upphäva fridlysningen, så kunde han — jag säger ingenting därom — naturligtvis icke omedelbart giva oss något bestämt svar därpå. Men han lovade, att han skulle sammankalla de stridande parterna och överlägga med dem, och därefter skulle han taga frågan under om-prövning. Länets hövding höll ord. Han sammankallade parterna, och det blev en överläggning. Enligt referat i tidningarna heter det från detta sammanträde: »Från arbetsgivarsidan framhölls, att fridlysningen måste stå kvar, under det att arbetarrepresentanterna betonade, att fridlysningen var ett direkt partitaga-nde från myndigheternas sida mot arbetarna. Det erinrades även om, att frid-lysningen utsträckts att omfatta tvenne arbetsgivares upplagsplatser trots att dessa icke begärt fridlysning.»

*Svar å inter-
pellation.
(Forts.)*

Svar å interpellation.
(Förta.)

Efter denna sammankomst fick det bliva som det var, och fridlysningen kom att få äga bestånd även längre fram. Jag vill minnas jag såg i tidningarna, att strax efter det denna sammankomst inför landshövdingen förevarit, så kom det en ny sändning av strejkbrytare till Halmstads hamn. Det var väl detta, som var huvudskälet till, att arbetsgivarna vid detta tillfälle icke ville vara med om att fridlysningen skulle upphävas.

Jag tillmäter sålunda, som kammarens ärade ledamöter kunna förstå, denna fridlysning en stor betydelse. Jag hyser nämligen den uppfattningen, att, om man icke hade förfarit på detta sätt, skulle mycket av de tråkigheter, som förekommit i Halmstad under förra månaden, icke hava förekommit.

I det svar, som socialministern lämnade på herr Öhmans interpellation, hette det bland annat: »Det är en av samhällets angelägnaste uppgifter att tillse, att den allmänna ordningen upprätthålles, ävensom att de enskilda medborgarna icke skadas till liv och lem och att deras egendom icke utsättes för åverkan. Att denna uppgift behörigen fullgöres, är av intresse icke blott för samhället i dess helhet utan i lika hög grad för alla grupper av dess medlemmar och således, bland annat, för arbetarna lika väl som för arbetsgivarna. Från det sålunda anförda kan undantag självfallet icke medgivas för det fall, att uppkomna eller befarade ordningar direkt eller indirekt stå i samband med tvister på arbetsmarknaden.»

Mot vad statsrådet här anfört har jag intet att erinra. Det har också visat sig under konflikten i Halmstad, att mina partivänner där nere hava förfäktat samma uppfattning. Och den uppfattning, som här uttalats av socialministern, är ju ingenting annat än vad som alltjämt kommer till uttryck i socialdemokratisk press och hos socialdemokratiskt sinnade medborgare.

Herr Lindman: Herr talman! Jag har åhört de båda sista anförandena, sedan herr statsrådet avgav sitt svar på interpellationen. Jag vill börja med att beröra det sista anförandet, som egentligen gick ut på att visa, i vad mån de åtgärder, som vidtagits, varit behövliga eller icke. Särskilt gick herr Lindqvist i Halmstad in på fridlysningen. Då vill jag säga, att det är ganska svårt att bedöma, vad en myndighet i ett fall som detta bör göra eller icke göra, för den, som icke varit närvarande och känner till förhållandena på platsen. Men om myndigheterna påbjuda fridlysning av visst område i avsikt att därmed hindra uppkomsten av oroligheter, så måste ju under alla förhållanden en sådan åtgärd respekteras. Vi hava ju i vårt land upprätthållit den meningen, att var och en har rätt att fritt försörja sig. Och när sådana förhållanden uppkomma som i detta fall, är det helt enkelt myndigheternas oavvisliga plikt att se till, att ordningen upprätthålles. Det har också framgått av det svar, som herr statsrådet lämnade och som jag tycker är fullkomligt riktigt.

Nu säger herr Lindqvist, att fridlysningen var den brandfackla, som åstadkom detta. Varför? Man har icke rätt att anse det som brandfackla. Man kan klandra en åtgärd, som göres, säga, att den är för vitt tilltagen. Men vad hade inträffat, om man gått den andra vägen och icke vidtagit några åtgärder? Vad hade man då sagt? Myndigheterna stodo i det fallet i en mycket penibel och svår ställning i fråga om vad de skulle göra och huru långt de skulle företaga ingripanden.

Egentligen var det icke mot detta, som kanske får svar från annat håll, som jag skulle yttra mig, utan det var mot den kommunistiske talaren herr Öhman, som jag skulle vilja säga några ord. Herr Öhman säger, att på grund av vad som här förekommit måste de fackligt organiserade arbetarna själva vidtaga åtgärder för att rusta sig själva. Med andra ord, herr Öhman driver den satsen, att en klass skall rusta sig för att upprätthålla ordningen, om det

icke går till så, som den klassen vill. Vad betyder det? Jo, kanske att en annan klass också rustar sig för att uppehålla ordning i landet. Jag frågar: hava icke kommunisterna själva någon andel i detta? Bara genom att predika sådana läror, som herr Öhman nyss gjorde, visade han, att han icke har det rätta sinnet för vad ett rättssamhälle kräver, nämligen ordning och reda i landet, och att det är myndigheternas oavvisliga plikt att upprätthålla en sådan ordning mot ho det vara månne.

Herr Öhman talade om, att man här kommenderat polismakten till skydd för strejkbrytare. Man kommenderar polismakten till skydd för dem, som behöva skydd, och för att upprätthålla ordningen. Det är dess uppgift. Skulle man icke använda polismakten för att upprätthålla ordningen, undrar jag, vad man skulle göra med den överhuvud. Ty det är dess främsta uppgift.

Nu säger herr Öhman, att i stället för att avlägsna strejkbrytarna föranledde man, att oroligheter uppstode till följd av detta. Man kan naturligtvis från en viss grupp:s sida känna sig förargad över, att strejkbrytare finnas, att de överhuvud taget få finnas till och existera. Men då bestrider man rätten till det fria arbetet. Det är en oriktig uppfattning, mot vilken jag inlägger en bestämd gensaga. Men här är dock icke fråga om detta utan endast om att rättssamhället skall skydda sig självt, vilket det skall göra. Oroligheter uppstå för att man icke får som man vill. Men man har icke rätt att förutsätta, att det skall uppstå oroligheter, ty sådana saker skola avgöras på fredlig väg och icke genom sådana åtgärder, som vidtagits i Halmstad.

Vad skulle herr Öhman velat göra i detta fall, om herr Öhman suttit och bestämt, vad som skulle ske från myndigheternas sida? Skulle han hava lagt armarna i kors och sagt: »Jag gör ingenting utan låter saken hava sin gång» med risk kanhända, att det uppkommit mycket svåra olägenheter? Jag skulle kunna använda det uttryck, som herr Lindqvist använde i ett annat sammanhang, att när katten är borta, dansa rättorna på bordet. Skulle man låta polismakten stå för fot gevär och icke göra något? Det är dess bestämda skyldighet, dess förnämsta uppgift att se till, att ordning och reda upprätthålles. Hela den uppfattning, som herr Öhman nyss uttalade, nämligen att man skall själv ifrån en viss grupp — jag förmodar han menade den kommunistiska gruppen och de arbetare, som höra till den — kanske med vapen i hand se till, att man får sin rätt, det uttalandet måste motsägas. Och det få herrar kommunister vara så vänliga att finna sig i, att man från andra samhällsgrupper i vårt land bestrider en sådan mening som den, han uttalade.

Jag skulle för min del, herr talman, vilja sluta med att säga, att då herr statsrådet och chefen för socialdepartementet i sitt svar uttalade, att man icke gått över vad rätt och plikt bjudit, tror jag, att det är fullkomligt vad som skett i detta fall. Jag anser, att vi få vara herr statsrådet tack samma för att han gjort ett sådant uttalande.

Chefen för socialdepartementet herr statsrådet **Larsson**: Herr talman! Jag skall endast be att med anledning av några uttalanden, som herr Lindqvist i Halmstad gjorde beträffande fridlysningen, få meddela en upplysning. Såvitt de till mig inkomna uppgifterna visa, förhåller det sig så, att fridlysningen utfärdades, innan de arbetsvilliga kommo till staden. Detta tror jag också framgick av herr Lindqvists anförande. Men däremot visa de mig tillhandakomna uppgifterna, att fridlysningen visst hade sina alldeles särskilda anledningar. Det meddelas i den redogörelse, som landshövdingen lämnat, att i den framställning, däri man anhöll om fridlysning av visst område vid hamnen, man motiverade denna begäran med att firmornas kontorspersonal utsattes för okvädinsord och hotelser på grund av att den sökte oaktat pågående konflikt utföra visst arbete vid firmornas därstädes belägna arbetsplatser. Det var så-

Svar å interpellation.
(Forts.)

Svar å interpellation.
(Forts.)

lunda denna omständighet, som var anledningen till, att framställningen gjordes.

Därjämte kan det upplysas, att ansökningen tillstyrktes dels, såsom redan meddelats, av hamnstyrelsens ordförande, dels också av stadsfiskalen och den tillförordnade borgmästaren i staden. Jag kan väl förstå, att den tillförordnade länsstyrelsen, då landshövdingen för tillfället befann sig borta, efter en sådan hemställan från de lokala myndigheterna, som hade att svara för ordningen i staden, fann giltiga skäl att utfärda fridlysningsföreskrift på grund av 21 § i den stadga, om vilken herr Lindqvist erinrade.

Sedermera visade det sig, när landshövdingen kom tillbaka, enligt hans redogörelse, att efter landshövdingens uppfattning fridlysningsområdet kunde i viss mån inskränkas. På grund därav utfärdades ny kungörelse, och ändring i dessa bestämmelser gjordes. Detta är vad jag i nu ifrågavarande avseende skulle vilja upplysa.

Därjämte vill jag säga, att den utredning, som förekommit, visar, på tal om den skottlossning, som enligt vad herr Lindqvist omnämnde skulle hava ägt rum från båda sidor, att i det avseendet polisutredning alltjämt pågår och att man torde få avvakta resultatet av vad som därvid kan framkomma.

Herr Kilbom: Herr talman! Det är tvenne skäl, som föranlett mig att säga några ord. Det första är, att jag under fem år varit anställd i Halmstad och väl känner till både de lokala förhållandena och även de personer, som agerat åtminstone på den ena sidan i den strid, som därvidlag försiggått. Därtill kommer också det skälet, att denna debatt förefaller mig visa, vart vi segla hän.

Nyss uttalade *socialdemokraten* Lindqvist sin tillfredsställelse med det svar, som socialministern lämnat, och däri instämde *högerns* ledare herr Lindman. Erinra sig herrarna den debatt, som fördes i denna kammare 1910 och vid ett par senare tillfällen om ungefär samma problem även ifråga om detaljerna? Det gällde också då dels fridlysnings, som företagits av olika länsstyrelser, och dels militära kommenderingar, varvid dock icke annat än undantagsvis upprorslagen blivit uppläst och icke heller kulsprutor utplacerats i gathörnen. Erinra sig herrarna det uppträdande, som arbetarrepresentanterna de gångerna iakttago och den karaktäristik, som de då gävo myndigheternas uppträdande, och jämföra ni detta med socialdemokraternas uppträdande nu, då tror jag vem som helst ser hur socialdemokratins numera är *helt samhällsbevarande*.

Jag nödgas till en början erinra om att det icke är första gången, som det pågått strid i Halmstad mellan å ena sidan bjälk- och brädgårdsarbetarna och å andra sidan exportörerna av dessa artiklar. Så vitt jag minns från de år, då jag var bosatt på platsen, var det år 1911 en stor strid nätt opp mellan samma parter. Arbetsköparparten uppträdde även då på ett sätt, som icke kunde annat än medföra mycket stora svårigheter och direkt var *ett hinder* för en uppgörelse. Den konflikten använde arbetsköparparten för att söka pressa ned lönerna, som förut stodo under till och med de lägsta inom branschen. Det är precis samma strävan nu. Trots stora demonstrationer och trots försök att åstadkomma strejkbrytare lyckades det emellertid icke den gången att åstadkomma samma resultat som den här sista gången.

Vad nu beträffar hamnstyrelsens ordförandes uppträdande, så framgick det alldeles tydligt av det svar, han lämnat på den till honom ställda interpellationen, att det står i strid med den förklaring, som herr socialministern här refererade under förklaring, att det härstammade från länsstyrelsen. Hamnstyrelsens ordförande säger, enligt hr Lindqvist i interpellationssvaret, att all den stund striden pågick en månad, under vilken i vanliga fall skeppning av trävaror sker från Halmstad, och striden skulle förhindra skeppning, nödgades

han begära fridlysning och att han personligen stod för den saken. Är det att handla som »neutral» myndighetsperson? Är det icke lindrigast sagt att uppträda som provokatör och orsaka åtminstone begynnelsen av de strider, som sedan kommo?

*Svar å interpellation.
(Forts.)*

Jag kan därefter icke underlåta att säga ett par ord om de övriga myndighetspersonerna i Halmstad. Den som under stridens gång följt stadsfiskal Falks mångordiga, långa och snabba uttalanden till de olika tidningarna, den frågar sig omedelbart utan varje personlig kännedom om mannen i fråga: är den mannen egentligen lämplig på sin nuvarande post? Jag måste säga, att om man därtill personligen känner vederbörande och hans politiska inställning, då kan man icke sväva i något som helst tvivelsmål om att han med glatt hjärta tagit parti för arbetarköparparten.

Går jag sedan till den tillförordnade borgmästaren — jag är angelägen att understryka den tillförordnade — tror jag icke, att någon, som känner vederbörande, skall kunna jäva mitt omdöme, att han knappast stått i den upphöjda ställning över parterna, som man, med hänsyn till herrarnas uttalanden angående samhällets och myndigheternas »neutralitet», bort intaga. En man, som, därför att några pojkar kasta stenar, stiger upp på en stenhög, eller vad det var, och läser upprorslagen men tiger, då *strejkbrytarna* enligt polisens egen uppgift avlossat 200 skott på folkmassan, den mannen är sannerligen en *klar tjänare åt arbetarköparna* och icke representant för ett samhälle, som förklarar sig stå neutralt vid arbetskonflikter. Herr talman, jag känner tillförordnade borgmästaren Fogelklou efter fem års arbete i staden. Jag tror, att det är ingen anledning, även om man av formella skäl icke får säga sanningen, att sticka under stol med att han uppträtt som part i saken *mot* arbetarna. Högertidningen Halland har ju efter konfliktens avblåsande genom sina skrifter visat hur de lokala polismyndigheterna betraktade dels fridlysningen och dels också poliskommenderingen och allt det övriga. Jag vill erinra herrarna om att denna högertidning, omedelbart efter det konfliktens var avslutad, direkt angrep landshövdingen och ungefär förklarade, att han icke uppträtt, som man skulle kunnat begära, men att däremot högste polischefen i staden, tillförordnade borgmästaren, och stadsfiskalen hade uppträtt som verkliga karlar.

Herr *förste vice talmannen* avbröt här talaren samt yttrade: Det är ej tillåtet för talaren att använda smädliga uttryck mot myndigheterna.

Herr *Kilbom* fortsatte: Såvitt jag förstår, är det icke att använda smädliga uttryck, då man talar om vad som skett och då här till på köpet öppet skrivits om det icke blott i lokalpressen utan även tidningar här i staden bl. a. Svenska Dagbladet och Nya Dagligt Allehanda. Är sanningen »smädlig», kan jag icke annat än beklaga detta förhållande.

Tidningen i fråga förklarade ungefär det att hade blott de lokala myndigheterna och icke länsstyrelsen fått sköta saken, som de velat, då hade bråk icke ägt rum, framför allt icke den stenkastning, som av tidningens *eget* uppträdande *framprovocerades* , mot tidningen efter själva historierna på konfliktplatsen. Tycka icke herrarna och socialministern, att det är en utomordentlig rekommendation för vederbörande polischef och stadsfiskal samt ett gott vittnesbörd om deras lämplighet, att de på detta sätt i ortens högertidning spelas ut mot den tydligen något besinningsfullare landshövdingen på grund av de åtgärder, han vidtagit. Jag tror icke, herr talman, att jag behöver mer än bringa dessa förut i pressen tämligen allmänt omskrivna saker i erinran, för att det skall ha lämnats ett nytt avgörande vittnesbörd därom, att myndigheterna uppträtt som part mot arbetarna och icke som repre-

Svar å inter-
pellation.
(Forts.)

sentanter för det s. k. neutrala samhället. I denna och andra punkter är jag för övrigt fullständigt ense med vad min partikamrat Öhman anför.

Vad är det annat än provokation — om icke herrarna tappade huvudet — för någonting exempelvis, då man på en lokal tidnings tak i elektrisk ljus-skrift varje kväll förklarar, att de, som i kväll gå på gatorna, göra det vid risk av sitt liv. Med mina utgångspunkter har jag icke det ringaste emot, att myndigheterna uppträda så huvudlöst provokatoriskt, men jag skulle vilja fråga exempelvis herr Lindman, om ens han tror, att det är så klokt att de så göra.

Sedan är det ett kapitel i denna historia, som alldeles har förbisetts. Socialministern talade i sitt sista anförande visserligen om, att frågan om den skottlossning, som skett nere i hamnen i Halmstad, var föremål för polisutredning. Saken är emellertid icke uttömd med det. Såvitt jag erinrar mig, utfärdade den förra Ekmansregeringen för något år sedan en bestämmelse, att varje innehavare av vapen skulle angiva detta till polismyndigheterna. Hur har den historien följts med hänsyn till strejkbrytarnas 25 revolverar nere i Halmstad? Jag utgår ifrån, att ingen vill bestrida, att de voro beväpnade, då till och med socialministern nyss medgav, att skottlossning ägt rum »från båda hållen», ett uttalande, som jag i dag — jag har emellertid ändå rätt så noga följt med tidningarna i denna sak — hörde första gången. Hava icke vederbörande polismyndigheter i Stockholm haft någon aning om beväpningen och att denna skett från byrån på Vasagatan? Hava de icke trots alla uppgifter, som därom lämnats i pressen, och trots att saker, som sammanhånga med byrån på Vasagatan och andra liknande byråer, varit föremål för handläggning vid Stockholms rådhusrätt efter förundersökning av stockholmspolisen, någon vetskap om hur det förhåller sig? Vilka åtgärder har stockholmspolisen vidtagit för att få reda på, vem det är som skaffat dessa vapen? Vad är det för personer, som inneha dem? Att man nu skall kunna från polismyndigheternas sida nere i Halmstad undersöka, huru strejkbrytarna uppträtt med vapnen och hur de fått dem, det är väl en blåögd optimism, varill jag knappast sett maken. Herr socialministern kanske vet, att strejkbrytarna sedan en vecka tillbaka icke längre äro i Halmstad. Hur skall man då få reda på dem och deras vapeninnehav? Men vidare. Visste icke polismyndigheterna, vad det var för sorts folk dessa strejkbrytare? Det finns någonting, som heter Polisunderrättelser, och i dessa Polisunderrättelser figurera för skilda historier flera av dem. Varför gjorde icke polisen sin plikt, som den brukar göra, när det gäller andra individer, som äro efterlysta i Polisunderrättelser? Jag tror, att det finns en hel rad av frågor, för vilka herr socialministern borde visa mera intresse, än att giva en generell förklaring, att de åtgärder, som vidtagits, voro alldeles riktiga. Därtill ber jag ännu en gång få konstatera, att hamnstyrelsens ordförande direkt i arbetsköparnas tjänst fridlyste området i fråga. Riktigt är också, att stadsfiskalen på platsen uppträdde på ett minst sagt underligt sätt. Riktigt är vidare, att polischefen utan anledning läste upp upprorslagen. Riktigt är, att både stadsfiskalen och polischefen i offentlig polemik mot landshövdingen förklarade, att han icke tillåtit dem att vidtaga de åtgärder, de ville, d. v. s. att uppträda än mer provokatoriskt. Allt detta är enligt socialministern i den folkfrisinnade regeringen fullkomligt riktigt.

Till herr Lindman vill jag till sist ställa en liten fråga. Då han talar om herr Öhmans förklaring, att arbetarklassen måste på det ena eller andra sättet genom ordningsvårn se till, att man upprätthåller ordningen, då undrar jag, om icke till och med herr Lindman från sina utgångspunkter anser det naturligt och till och med lämpligt i vissa situationer. Skulle herr Lindman måhända funnit det bättre att strejkbrytarna i Laholm givit polisen ett kok

stryk, än att arbetarna räddade den? Vidare vill jag till herr Lindman, då han förklarar, att om arbetarna bilda ordningsvårn, så böra andra klasser ha samma rätt, säga, att det är ju dessa andra klasser och deras hjälpare som föranlett oroligheterna.

*Svar å interpellation.
(Forts.)*

För övrigt tycker jag icke, att herr Lindman skall vara så blygsam. Jag undrar, om han är alldeles främmande för de olika uttalanden, som förekommit i samband med landstormsungdomsförbundets olika övningar och de uttalanden, som framkommo från nationella ungdomsförbundet under valrörelsen i höstas. Då det var en av nationella ungdomsförbundets ledare, som höll föredrag i Malmö — jag kan för övrigt gärna nämna namnet, det var advokat Sven Byström — han förklarade, att för den händelse den lagstiftande makten i militärfrågan fattade beslut, som icke konvenerade högern, så förbehöll det sig rätt att tillgripa våld. Var det icke så, herr Lindman? Herr Lindman nickar bifall.

Jag tror sålunda, att det icke är någon anledning, i varje fall från det hållet, om arbetarna vill upprätthålla verklig ordning, när strejkbrytare och huvudlösa myndigheter störa den, att tala om, att arbetarna bära skulden till oordningen. De kämpa blott för sin rätt.

Herr Lindqvist i Halmstad: Herr talman! Blott några få ord i anledning av den siste talarens anförande. Herr Kilbom började med att anmärka mot mig, att jag instämt i socialministerns uttalande om nödvändigheten av att upprätthålla ordningen. Ja, herr Kilbom, i detta har jag instämt, och det gläder mig att säga, att om denna mening är jag icke ensam inom det socialdemokratiska partiet, utan därom äro vi alla ense. Om den saken diskutera vi icke. Men det vore intressant att få veta, vad herr Kilboms och Kilbomskommunisternas uppfattning är i fråga om ordningen, om ni anse, att den skall upprätthållas eller icke.

Herr Kilbom talade om provokatörer. När man läser om händelserna i Halmstad, får man den uppfattningen, att det icke saknades dylika där nere. De kanske finnas även på andra ställen. Många av dessa uppträda och säga, att de äro arbetarklassens hjälpare och försvarare. Men, herr Kilbom, dessa provokatörer bliva arbetarklassens skadegörare, och det gläder mig, att det visat sig, att det stora flertalet av Sveriges arbetare hava insett och inse detta.

Herr Öhman: Herr talman! När herr Lindman ställde sin fråga till mig, erinrade jag mig livligt ett annat tillfälle, då hans kamrat och vapenbroder Trygger förklarade, att Sverige följer med sin tid, och med Sverige menar såväl herr Lindman som herr Trygger de som hava hand om den ekonomiska makten. Jag hoppas också livligt, att den svenska arbetarklassen skall följa med sin tid och alltså förstå att möta herr Lindman och hans meningsfränder i kampen med samma vapen, som de möta upp mot arbetarna. Det är herr Lindmans eget huvudorgan, som skrivit, att kulsprutor och revolverar tala ett sådant språk, som arbetarna förstå, och det förhåller sig nog så att det icke heller finns något annat språk, som herr Lindman och hans meningsfränder i sista stund respektera, och jag hoppas också, att arbetarna i sin tur skola förstå det. Herr Lindman talade vidare om att det är nödvändigt att upprätthålla ordningen, när man bor i ett rättssamhälle. Ja, det rättssamhälle, som i sin tjänst har t. o. m. förbrytare, när det gäller att framtaga arbetarna möjlighet till existens, det rättssamhället känner jag för min personliga del ingen som helst respekt för.

Herr Lindman ställde slutligen en fråga till mig, huru jag skulle handlat, i händelse jag haft makten. Jag skulle på det vilja svara herr Lindman, att jag skulle omedelbart hava skickat strejkbrytarna från Halmstad och tagit

Svar å inter-
pellation.
(Forts.)

ifrån dem deras vapen, och jag försäkrar, att om de gjort motstånd, skulle jag icke lagt fingrarna emellan vid behandlingen av dem.

Med anledning av herr socialministerns uttalande här, att undersökning om skottlossningen pågår, och att man nu kommit så långt, att man fastslagit, att skott lossats från båda sidor, vill jag till sist säga, att detta synes mig vara ett litet framsteg. Den första redogörelsen för denna sak, icke från herr socialministern men från andra myndigheter, innehöll, att det var arbetarna, som använt vapen och skjutit på strejkbrytarna. Nu kan man tydligen icke längre upprätthålla den lögnen utan måste försöka dela på det och säga, att skott kommit även från strejkbrytarna. Jag får då uttala den förhoppningen, att undersökningen skall fortgå med samma normala utveckling, så att man till sist kan slå fast, vad som är riktigt, nämligen att det var strejkbrytarna och inga andra, som voro beväpnade i denna konflikt.

§ 5.

Föredrogos var för sig och remitterades till jordbruksutskottet de på kammarens bord liggande motionerna nr 431 och 432 av herr *Olsson* i Kullenbergs-torp *m. fl.* samt nr 433 av herr *Forssell*.

§ 6.

Vidare föredrogos, men bordlades åter konstitutionsutskottets utlåtanden nr 13 och 14, statsutskottets utlåtanden nr 121 och 122, bevillningsutskottets betänkanden nr 36 och 37, bankoutskottets utlåtanden nr 39—43, första lagutskottets utlåtande nr 26, andra lagutskottets utlåtande nr 34 och memorial nr 35 samt jordbruksutskottets utlåtanden nr 67—70.

§ 7.

Ordet lämnades nu till herr **Björkman**, som yttrade: Herr talman! Jag tillåter mig hemställa, att på morgondagens föredragningslista först bland två gånger bordlagda ärenden måtte upptagas statsutskottets utlåtanden nr 121 och 122 samt bevillningsutskottets betänkanden nr 36 och 37 i nu nämnd ordning.

Denna hemställan bifölls.

§ 8.

Anmäldes och godkändes statsutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 173, till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande vissa avlöningsanslag under fjärde huvudtiteln *m. m.*

§ 9.

Till bordläggning anmäldes andra kammarens fjärde tillfälliga utskotts utlåtande, nr 5, i anledning av väckt motion angående ordnande av kredit för uppförande av kooperativa bostadshus.

§ 10.

Justerades ett protokollsutdrag.

§ 11.

En av herr *Borggren* ingiven, den 6 innevarande maj dagtecknad ansökning, däri han med stöd av ett ansökningen bifogat läkarbetyg anhållit om ledighet från riksdagsgöromålen till riksdagens slut, blev av kammaren bifallen.

Vidare beviljades ledighet åt:

herr <i>Olsson</i> i Gävle	under 2 dagar fr. o. m. den 10 maj och
, <i>Anderson</i> i Råstock	, 5 , , , 9 , .

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 5.40 e. m.

In fidem
Per Cronvall.